

КОСТЮК ВІКТОР ЛЕОНТІЙОВИЧ

заступник керівника відділу
Апарату Верховної Ради України,
професор кафедри іноземних мов та соціально-гуманітарних дисциплін
Київського інституту інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
доктор юридичних наук, доцент

КОСТЮК ЮРІЙ ВІКТОРОВИЧ

в.о. Голови Київського міського осередку
ВГОІ «Інститут реабілітації та соціальних технологій»,
студент 4-го курсу Київського інституту інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»

МІСЦЕ ЗАГАЛЬНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ У СИСТЕМІ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ

Просування України по шляху системних демократичних, соціальних, правових перетворень, виходячи із необхідності розбудови громадянського суспільства, утвердження принципу верховенства права, пріоритетності прав і свобод людини, засвідчує об'єктивну і закономірну тенденцію до активізації соціальних реформ, ураховуючи міжнародні, у тому числі європейські, соціальні стандарти [1; 2; 3, с. 14; 4, с. 376-380]. Як показує міжнародний досвід, головною спрямованістю таких реформ має стати підвищення рівня та якості життя кожної людини, посилення ефективності, дієвості та доступності соціальних прав та свобод, механізмів їх реалізації, гарантування і правової охорони.

У розвиток таких основоположних засад та принципів, ст. 46 Конституції України закріплює право на соціальний захист як основоположне, системоутворююче право по відношенню до усієї системи соціальних прав людини. За змістом ч.1 ст. 46 Конституції України громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

Таким чином, буде доречним констатувати, що суспільство та держава формують власну стратегію розвитку на засадах: інклюзивності, доступності, відкритості, прозорості, безбар'єрності, виходячи із принципів пріоритетності прав та свобод людини, а також верховенства права. Ураховуючи зазначене, ключовим аспектом соціальних реформ має стати забезпечення ефективності, дієвості та доступності права на соціальний захист та інших тісно пов'язаних із ним прав, розвиток новітнього законодавства про соціальне забезпечення.

Одним із важливих кроків на шляху активізації соціальних реформ є урахування основоположних та фундаментальних міжнародних стандартів з прав людини. У цьому контексті, на особливу увагу заслуговує ухвалена Генеральною Асамблеєю ООН ще 10 грудня 1948 року Загальна декларація прав людини (далі – Декларація) [5]. Принагідно нагадати, що вже у Преамбулі акцентується увага на тому, що *«народи Об'єднаних Націй підтвердили в Статуті свою віру в основні права людини, в гідність і цінність людської особи і в рівноправність чоловіків і жінок та вирішили сприяти соціальному прогресові і поліпшенню умов життя при більшій свободі»*.

Загальна декларація прав людини є фундаментальним міжнародно-правовим актом ООН, який визначає систему основоположних прав та свобод людини. Тому вона відіграє ключову роль у формуванні джерел права соціального забезпечення як важлива складова національного законодавства у цій царині.

З правової точки зору, Декларація встановлює: 1) систему загальних міжнародних стандартів з прав людини; 2) систему міжнародних соціальних стандартів; 3) міжнародно-правові засади та принципи соціальних реформ; 4) міжнародно-правові засади та принципи розвитку системи законодавства про соціальне забезпечення.

Важливо підкреслити, що норми Декларації визначають найбільш концептуальні засади розвитку міжнародної спільноти, зокрема такі як: усі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах; усі люди наділені розумом і совістю і повинні діяти у відношенні один до одного в дусі братерства; кожна людина повинна мати всі права і всі свободи, проголошені цією Декларацією; кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканність; ніхто не повинен бути в рабстві або у підневільному стані; рабство і торгівля забороняються в усіх їх видах; ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання; кожна людина, де б вона не перебувала, має право на визнання її правосуб'єктності; усі люди рівні перед законом і мають право, без будь-якої різниці, на рівний їх захист законом; кожна людина має право на ефективне поновлення у правах компетентними національними судами в разі порушення її основних прав, наданих їй конституцією або законом тощо.

Отже, Декларація містить основоположні загальнолюдські соціальні цінності, пріоритети та підходи, які є векторами сучасного інклюзивного суспільства.

Крім того, до системи основоположних міжнародних соціальних стандартів, які за своєю суттю, є соціальними правами людини, у відповідності до Декларації (ст.ст. 22-28), можна віднести наступні: право на соціальне забезпечення і на здійснення необхідних для підтримання її гідності і для вільного розвитку її особи прав у економічній, соціальній і культурній галузях за допомогою національних зусиль і міжнародного співробітництва та відповідно до структури і ресурсів кожної держави; право на такий життєвий рівень (достатній життєвий рівень), включа-

ючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та необхідне соціальне обслуговування, який є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї, і право на забезпечення в разі безробіття, хвороби, інвалідності, вдовства, старості чи іншого випадку втрати засобів до існування через незалежні від неї обставини; право на особливе піклування, у зв'язку із материнством і дитинством; право на соціальний захист дітей; право на освіту; право вільно брати участь у культурному житті суспільства, втішатися мистецтвом, брати участь у науковому прогресі і користуватися його благами; право на соціальний і міжнародний порядок, при якому права і свободи, викладені в цій Декларації, можуть бути повністю здійснені тощо [6].

Отже, Загальна декларація прав людини – це фундаментальний міжнародно-правовий акт ООН, який визначає систему основоположних соціальних прав і свобод людини, які за своєю суттю та змістом, виступають міжнародними соціальними стандартами [6]. Основними ознаками Загальної декларації прав людини у системі національного законодавства про соціальне забезпечення є наступні: 1) фундаментальний, основоположний та універсальний міжнародно-правовий акт ООН з прав людини; 2) закріплює систему основоположних соціальних прав людини; 3) визначає систему основоположних міжнародних стандартів з прав людини; 4) визначає засади правосуб'єктності у праві соціального забезпечення; 5) виступає основоположним джерелом права соціального забезпечення; 6) виступає міжнародно-правовим базисом організації і проведення соціальних реформ; 7) виступає міжнародно-правовою основою ухвалення новітнього законодавства про соціальне забезпечення; 8) виступає міжнародно-правовою основою кодифікації законодавства про соціальне забезпечення; 9) підлягає моніторингу, нагляду та контролю.

Список використаної літератури:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254-к/96-ВР // *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору): Закон України від 7 лютого 2019 року № 2680-VIII. *Голос України* від 20.02.2019, № 34.
3. Іншин М. І. Соціальний захист в Україні: сутність, проблеми та перспективи / М. І. Іншин, Д. І. Сіроха. *Актуальні проблеми соціального права. Випуск II: науково-практичний посібник : збірник статей учасників всеукраїнських соціальних програм (заходів) ВГОІ «Інститут реабілітації та соціальних технологій» у 2015 р.* / За заг. ред. М. І. Іншина, В. Л. Костюка, В. П. Мельника. – К. : *ПВГОІ «ІРСТ Україна»*, 2016. С. 14-19.
4. Костюк В.Л. Реформа соціального захисту осіб з інвалідністю у контексті сьогодення: проблеми, виклики та перспективи/В.Л. Костюк. Напрями розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 25-річчю кафедри трудового та господарського права Харківського

національного університету внутрішніх справ (м. Харків, 3 листопада 2017р.); за заг. ред.К.Ю. Мельника. *Харків. нац. ун-т внутр. справ*, 2017. С. 376-380.

5. Загальна декларація прав людини: Декларація ООН від 10.12.1948. Електронний ресурс: Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
6. Костюк В.Л., Костюк Ю.В. Загальна декларація прав людини у системі джерел права соціального забезпечення: науково-теоретичний аспект / В. Л. Костюк, Ю. В. Костюк // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2018. – № 2(18) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n2/18kvlnta.pdf>.

Ключові слова: права людини, декларація про права людини, соціальне забезпечення.

Ключевые слова: права человека, право на права человека, социальное обеспечение.

Key words: human rights, human rights declaration, social security.

ТАРАСЕНКО ВІКТОРІЯ СЕРГІЇВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри трудового права та права соціального забезпечення,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ НАКОПИЧУВАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

Якість життя населення залежить значною мірою від гідного життєвого рівня громадян, зокрема і від його належного пенсійного забезпечення. За даними Державної служби статистики України, пенсіонери є значною за масштабами категорією малозабезпечених: у 44,5 % бідних сімей є пенсіонери [1, с. 36].

Однак існуюча солідарна пенсійна система не задовольняє навіть мінімальних потреб пенсіонерів. Реальне підвищення рівня соціального захисту населення через пенсійну систему вбачається можливим у разі ефективного функціонування в майбутньому накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі – накопичувальна система пенсійного страхування), яка є другим рівнем системи пенсійного забезпечення в Україні.

Накопичувальна система пенсійного страхування є складовою загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та базується на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у Накопичувальному фонді або у відповідних недержавних пенсійних фондах суб'єктах другого рівня системи пенсійного забезпечення та здійснення фінансування витрат на оплату договорів страхування довічних пенсій і одноразових виплат на умовах та в порядку, передбачених законом [2, ст. 2].

Запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування повинно встановити залежність розміру майбутньої пенсії від розміру